

Dyslexie protocol

Versie oktober 2021

Inleiding

In dit document wordt beschreven hoe er binnen het Almende College omgegaan wordt met leerlingen die dyslexie lijken of blijken te hebben. Binnen het Almende College willen wij de signalering, de kwaliteit en de begeleiding aan leerlingen met (het vermoeden van) dyslexie zo optimaal mogelijk maken. Dit protocol helpt bij het signaleren van leerlingen met dyslexie. Er staat beschreven welke procedures er gevolgd worden bij een dyslexieonderzoek en welke faciliteiten en ondersteuning leerlingen met (het vermoeden van) dyslexie van de school kunnen verwachten.

Wat is dyslexie?

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of het spellen op woordniveau (Stichting Dyslexie Nederland). Het gaat hierbij om problemen bij het aanleren en het toepassen van lezen en spellen. Dit is in meer of mindere mate waarneembaar bij alle vakken.

Om in aanmerking te kunnen komen voor een dyslexie onderzoek moet er aangetoond kunnen worden dat er sprake is van achterstand. Dit houdt in dat het lees en/of spellingsniveau van de leerling significant onder het niveau dat vereist ligt. Daarnaast moet er sprake zijn van didactische resistentie. Dit houdt in dat ondanks (remediërende) begeleiding in zowel het primair als voortgezet onderwijs, de achterstanden op het gebied van lezen en/of spelling blijven bestaan.

Kenmerken van dyslexie

Kinderen met dyslexie kunnen in vergelijking met klasgenoten moeite hebben met:

- Snel lezen
- Nauwkeurig lezen
- Spellenvan woorden
- Snel ophalen van talige informatie vanuit hun geheugen
- Herkennen van letters en klanken
- Combineren van klank- en schriftbeeld
- Automatiseren van lezen en spellen
- Het vinden van woorden (meer tijd nodig om op woorden te komen)

Signalen van dyslexie

- Traag lezen
- Veel fouten maken met lezen; woorden omdraaien (dorp-drop)
- Spelfouten
- Spellingsregels bekijken slecht

Procedure bij (vermoeden van) dyslexie

Binnen het Almende College zijn er twee manieren om in aanmerking te komen voor begeleiding op het gebied van lezen en spellen en eventuele faciliteiten. Leerlingen komen binnen met reeds een dyslexieverklaring, of leerlingen waarbij het vermoeden ontstaat dat er sprake is van dyslexie. Dit vermoeden kan bij aanvang van klas 1 zijn, maar kan ook later in de schoolloopbaan van de leerling ontstaan.

1.1 Leerlingen met al reeds een dyslexieverklaring

Voor de start van het schooljaar neemt de orthopedagoog of dyslexiebegeleider de basisschooldossiers door en haalt daar de leerlingen uit met een dyslexieverklaring. Zij worden ingedeeld voor begeleiding. Tevens wordt er gekeken van welke faciliteiten de leerling gebruik mag gaan maken binnen het voortgezet onderwijs.

1.2 Leerlingen met het vermoeden van dyslexie

Zoals boven beschreven worden alle basisschooldossiers doorgenomen aan de start van het schooljaar. Er wordt gekeken bij welke leerlingen 'vermoeden van dyslexie' is aangegeven of wie de laatste basisschooljaren E- en D-scores hebben behaald op de onderdelen technisch lezen en/of spelling. deze leerlingen worden door de dyslexiebegeleider onderzocht op het gebied van technisch lezen en spelling. als hun scores onder de norm liggen, worden ze ingedeeld voor begeleiding. Twijfelgevallen worden meestal niet ingedeeld. Zij worden doorgegeven aan de mentor met de vraag deze leerlingen in de gaten te houden en aan de bel te trekken als er hardnekkige problemen met de talen of het lezen blijkt te zijn.

1.3 Leerlingen in de brugklas later in het jaar

Wanneer een docent gedurende het eerste leerjaar vermoedt dat een leerling dyslexie heeft (veel problemen bij de talen of leesproblemen), kan deze leerling via de mentor bij de dyslexiebegeleider of orthopedagoog worden aangemeld. De voorgeschiedenis van deze leerling wordt bekeken en er worden lees- en spellingsonderzoeken afgenomen. Als de scores onder onze norm liggen, kan de leerling aan een bestaand begeleidingsgroepje (met eventueel bijbehorende faciliteiten) worden toegevoegd. Dit gebeurt in overleg met de ouders.

Begeleide leerlingen zonder dyslexieverklaring worden eind klas 1 (of na minimaal zes maanden) opnieuw onderzocht op het gebied van technisch lezen en spelling. Leerlingen die voldoende vooruit zijn gegaan, gaan van de faciliteitenlijst af. Ouders worden geïnformeerd.

Als de scores nog steeds te laag zijn, kan er overgegaan worden tot een dyslexieonderzoek. Dit verschilt per locatie. Binnen het Isala is het gebruikelijk om bij een te lage score na begeleiding, ouders en leerling te adviseren om (direct) over te gaan op een dyslexie onderzoek. Op de vmbo-locatie blijft een leerling ook in klas 2 op de faciliteitenlijst staan en recht houden op extra tijd. Eind klas 2 wordt die leerling opnieuw onderzocht en wordt in overleg (leerling, ouders en mentor) besproken of een dyslexieonderzoek mogelijk en zo ja, noodzakelijk is. De orthopedagoog is hierbij altijd actief betrokken. Er is voor deze weg gekozen omdat bij lang niet alle binnenkomende leerlingen met een te grote leesachterstand sprake kan zijn van dyslexie. Na uiterlijk twee jaar is meestal wel duidelijk bij welke leerlingen de achterstand hardnekkig is. Deze leerlingen komen in aanmerking voor een dyslexieonderzoek. Bij leerlingen met hogere intellectuele capaciteiten wordt verondersteld dat de hardnekkigheid eerder naar voren komt. De mate waarin ze hinder

ondervinden (tijd tekort bij toetsen, blijvende problemen met de talen) bepaalt vervolgens of er een dyslexieonderzoek wordt aangevraagd.

1.4 Leerlingen in klas 2 en hoger.

Als een leerling, ondanks een overwegend goede inzet blijvend problemen ondervindt met lezen of met één of meer talen, kan een docent die leerling via de mentor bij de orthopedagoog of dyslexiebegeleider aanmelden voor screening. Leerlingen worden soms ook aangemeld op verzoek van ouders of de leerling zelf. De vraag is vaak of een leerling dyslexie zou kunnen hebben.

Het doel is een beter beeld van een leerling te krijgen: uitzoeken welke aanpak tot betere resultaten kan leiden en nagaan of er aanleiding is een leerling door te verwijzen voor een dyslexieonderzoek.

De voorgeschiedenis wordt doorgenomen en er wordt samen met de leerling een analyse gemaakt van de problemen en hoe de leerling daarmee omgaat. Het technisch leesniveau wordt onderzocht, de testresultaten beoordeeld en besproken. De lees- en leerproblemen worden zo zichtbaarder. Naar aanleiding van het gesprek volgen tips wat betreft het leren voor de vreemde talen of de leesaanpak. Als dat nodig is, volgt een kortdurende begeleiding (in een groepje).

De vakdocent, de mentor (en de ouders) worden op de hoogte gebracht van de resultaten en wat er aan de problemen gedaan zou kunnen worden.

Als er een te grote achterstand wat betreft de technische leesvaardigheid is vastgesteld en als de leerprestaties daar ernstig door worden belemmerd, kan de dyslexiebegeleider in overleg met de orthopedagoog een leerling doorwijzen voor een dyslexieonderzoek.

NB In de onderbouw volgt voorafgaand aan die verwijzing een periode van begeleiding (extra lezen). In de bovenbouw hoeft hardnekkigheid niet meer te worden aangetoond.

1.4 Onderzoeksinstrumenten voorafgaand aan een dyslexieonderzoek.

Technisch lezen:

EMT, Klepel, Kijkbewijs, Tekenbeet, Leestest Engels (Frans)

Spelling:

Auditief woorddictee en visueel dictee

De scores op EMT, Klepel en het auditief woorddictee zijn bepalend voor een eventuele verwijzing voor een dyslexieonderzoek. Voorwaarde voor verwijzing is dat de scores op twee van deze drie testen onder onze norm zitten. Dit blijft echter maatwerk!

Zie bijlage 1 voor interpretatie van de scores.

1.5 Contact met ouders

Ouders van leerlingen zonder dyslexieverklaring die in aanmerking komen voor begeleiding (klas 1) worden op de hoogte gesteld van de tijdelijke faciliteiten en begeleiding en over hoe ze daarop aansluitend thuis hun kind kunnen helpen. Er wordt uitgelegd op welke manier we hun kind volgen. Ouders kunnen in dit gesprek ook de voorgeschiedenis van hun kind (m.b.t. lees- en spellingproblemen) toelichten.

Ouders van dyslectische leerlingen ontvangen aan het begin van leerjaar 1 een mail. Hierin worden ouders en hun kinderen geïnformeerd over de faciliteiten en begeleiding op school en hoe ouders thuis daarop aansluitend hun kind kunnen helpen.

Met ouders van leerlingen die na klas 1 worden aangemeld, wordt contact opgenomen om eventueel verder onderzoek en/of vervolgcities te bespreken.

2. Begeleiding (vermoedelijk) dyslectische leerlingen

Begeleiding binnen het Almende college heeft als doel leerlingen in staat te stellen onderwijs te volgen op een niveau dat passend is bij hun cognitieve capaciteiten. Om te kunnen voldoen aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen met (het vermoeden van) dyslexie, wordt er zoveel mogelijk maatwerk geleverd binnen de begeleiding en ondersteuning.

2.1 Doelgroep

2.1.1 Dyslectische leerlingen in alle leerjaren

Deze leerlingen zijn in het bezit van een geldige dyslexieverklaring. Ze krijgen een dyslexiepas en uitleg over de faciliteiten waar ze recht op hebben (zie hierna onder het kopje 'Faciliteiten'). De begeleiding voor leerjaar 1 is verplicht, in de verdere leerjaren is begeleiding op aanvraag mogelijk.

2.1.2 Leerlingen met een te grote leesachterstand in de onderbouw

Deze leerlingen hebben vaak dezelfde hulpvraag als dyslectische leerlingen. Ze hebben tijdelijk recht op extra tijd tot eind klas 1 of uiterlijk eind klas 2. Dan wordt bepaald of een dyslexieonderzoek mogelijk (de achterstand moet hardnekkig zijn) en noodzakelijk is: Heeft de leerling de faciliteiten die horen bij een dyslexieverklaring nodig om zich op zijn niveau te kunnen redden? Leerling en ouders worden betrokken bij deze afweging. Zij nemen uiteindelijk de beslissing.

2.2 Uitgangspunten

De begeleiding is efficiënt, gericht op maximaal resultaat met een voor de leerling minimale extra inspanning. Resultaat betekent voor een leerling: Voldoendes halen voor proefwerken, overgaan, slagen voor het eindexamen.

Om dit te bereiken wordt er volgens de onderstaande uitgangspunten gewerkt:

Geïntegreerde aanpak

Begeleiding vindt plaats in de klas en, indien nodig, daarbuiten.

De begeleiding buiten de klas sluit aan op hetgeen er in de klas wordt gevraagd. Buiten de klas kan verdere uitleg en oefening worden geboden. Er kan ook worden vooruitgelopen op hetgeen in de klas zal worden behandeld (pre-teaching). Er is overleg tussen docenten en de dyslexiebegeleider.

Economisch principe

In het VO levert verdere remediëring van de problemen doorgaans weinig rendement op. Daarom wordt bij begeleiding buiten de klas de aandacht grotendeels gericht op compenseren: bevorderen van vrij lezen, uitbreiding van algemene kennis, aanleren van efficiënte lees- en leerstrategieën.

Dyslectische leerlingen kunnen voor auditieve ondersteuning kiezen om hun technische leesproblemen te compenseren: Claroread bij toetsen, LEX bij het lezen van schoolboeken en

audiolezen (passend lezen) bij vrij lezen. Ook bij de examens is voorlezen mogelijk. Er wordt aangeleerd hoe met deze ondersteuning te werken.

Verdere houdt het economische principe in dat begeleiding zich alleen richt op het vergroten van kennis en vaardigheden die effect hebben op de schoolresultaten. Er wordt geoefend voor toetsen.

Begeleiding is 'evidence-informed'

De werkwijze is gebaseerd op wetenschappelijke kennis en effectief gebleken praktijkervaringen.

Begeleiding van dyslectische leerlingen is mogelijk gedurende de hele schoolloopbaan

In de klas wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de (vermoedelijk) dyslectische leerlingen. Alle dyslectische leerlingen (alsmede de leerlingen met leesachterstand in klas 1 en 2) en hun faciliteiten zijn bekend bij alle docenten, er wordt meerdere malen per jaar een lijst met deze informatie verspreid.

Ook buiten de klas is ondersteuning mogelijk. In klas 1 krijgen alle leerlingen uit de doelgroep een preventieve startbegeleiding (zie hieronder), gericht op de grote struikelblokken 'vreemde talen' en 'begrijpend lezen' om een verkeerde studie-aanpak, onvoldoendes, spanningen en verlies van zelfvertrouwen zoveel mogelijk te voorkómen. Het streven is dat leerlingen zich door succeservaringen competentier gaan voelen, dat ze weten hoe ze zelfstandig kunnen leren om voldoende te halen, ook al moeten ze daar harder voor werken dan hun klasgenoten. Achteraf herstellen van problemen kost bovendien ook meer begeleidingstijd en is minder effectief.

Na de startbegeleiding in klas 1 kunnen de meeste leerlingen zich grotendeels zelf (of met hulp van de docent) redden. Leerlingen die nog wel af en toe ondersteuning buiten de klas nodig hebben krijgen kortdurende begeleiding of coaching, waarbij wordt voortgebouwd op de al aangeleerde vaardigheden en kennis. In de bovenbouw hebben sommige leerlingen behoefte aan een leestraining om teksten Engels beter te begrijpen. In het laatste jaar krijgen ze examentraining.

Ook in de jaren na klas 1 kan een docent leerling aanmelden voor leesonderzoek en studietips. Vaak is er dan sprake van problemen met Engels of begrijpend lezen.

2.3 Startbegeleiding klas 1

Deze begeleiding wordt wekelijks onder schooltijd gegeven in groepjes, ingedeeld naar de leerweg die de leerlingen volgen. Dyslectische leerlingen en leerlingen met een te grote leesachterstand (zonder dyslexieverklaring) zitten bij elkaar.

Begeleidingsonderdelen:

- Bevorderen vrij lezen. Extra lezen is voor leerlingen zonder verklaring ook van belang omdat bij hen nog niet is vastgesteld of hun leesprobleem hardnekkig is.
- Vergroten algemene kennis (compenseert problemen technisch lezen, verbetert begrijpend lezen bij alle talen).
- Engels, Duits en Frans: Hoe leer je woordenlijsten, hoe leer je grammatica. Hoe pak je leesteksten aan.
- Studerend lezen: Hoe kun je teksten in schoolboeken beter begrijpen en onthouden.
- Eventueel onderwerpen die door leerlingen worden aangedragen.

Er wordt bij elk van de onderdelen uitgelegd wat het doel is, hoe je dat zou kunnen bereiken en waarom voor een bepaalde aanpak is gekozen (psycho-educatie).

De begeleiding begint met het samen invullen van een intakeformulier om de beginsituatie te bepalen. Aan het eind van de periode wordt het evaluatieformulier ingevuld.

Leerlingen zijn niet verplicht op de aangeleerd wijze te werken als ze op hun eigen manier goede resultaten behalen. Ze maken er wel kennis mee.

Leerlingen die niet veel problemen blijken te hebben, kunnen eerder afbouwen. Leerlingen met hardnekkige problemen kunnen langer worden begeleid.

3. Faciliteiten bij dyslexie

Leerlingen worden geholpen de belemmeringen die zij door hun dyslexie ondervinden voor een groot deel te compenseren. Op school wordt er rekening mee gehouden dat ze een laag leestempo kunnen hebben, regelmatig iets verkeerd lezen en bij de spelling fouten maken.

Dyslectische leerlingen krijgen een dyslexiepas met tips en faciliteiten.

Algemeen geldende faciliteiten:

- Extra tijd (ongeveer 20%). Bij het toetsten van de kijk & luistervaardigheid wordt de dyslexieversie gebruikt (langere leestijd).
- Toetsen worden aangeleverd in Arial 12.

Daarnaast kunnen aanvullende faciliteiten worden toegekend. Voorbeelden van mogelijke compenserende of dispenserende faciliteiten:

- Een aangepaste beoordeling bij de talen als een leerling niet op eigen kracht (met inzet) tot een voldoende kan komen (bijlage 2).
- Naast schriftelijke ook af en toe mondelinge toetsing bij de talen (en de zaakvakken).
- Auditieve ondersteuning, bijvoorbeeld voorgelezen schoolboeken en voorgelezen toetsen (bijlage 4).
- Voorbereiden van of vrijstelling voor hardop lezen in de klas.
- **In uitzonderlijke gevallen wordt er in een bepaald leerjaar dispensatie verleend voor een moderne vreemde taal. De vrijgekomen tijd wordt dan besteed aan Engels. Zie bijlage.**
Dyslectische BB+- leerlingen in leerjaar 2 kunnen er (in overleg) voor kiezen geen Duits te volgen. De vrijgekomen tijd wordt aan Engels besteed.

Wet- en regelgeving bij examens

Alle dyslectische leerlingen hebben recht op extra tijd bij de schoolexamens en de centrale examens. Bij centrale examens wordt standaard 30 minuten tijdsverlenging toegekend. Het is onder bepaalde condities mogelijk hier van af te wijken. Arial puntgrootte 12 is de standaardletter. De school mag de tekst niet meer vergroten. Andere aanpassingen zoals auditieve ondersteuning worden alleen toegestaan als ze in de dyslexieverklaring zijn genoemd.

Zie voor meer informatie over toegestane hulpmiddelen en faciliteiten het 'Protocol Dyslexie VO 2013' hoofdstuk 11.1: Wet- en regelgeving

Een dyslectische leerling heeft rechten, maar er mag ook iets van hem/haar worden verwacht.

Als de resultaten onvoldoende zijn, wordt de leerling geacht:

- De leerstrategieën toe te passen die in of buiten de klas zijn aangeleerd en daarbij gebruik te maken van de aanbevolen apps, sites en oefenmogelijkheden bij de methode;
- Op tijd te beginnen met leren waardoor veel overhoormomenten ingepland kunnen worden;
- Bij het lezen van teksten en vragen gebruik te maken van de aangeleerde leesstrategieën;
- Gebruik te maken van voorleesmogelijkheden als die volgens de docent of begeleider tot verbetering zullen leiden;
- Hulp te vragen als dat nodig is.

De leerling streeft ernaar om thuis regelmatig en gevarieerd te lezen.

Interpretatie onderzoek technisch lezen en spelling

Vanaf wanneer is er sprake van een onvoldoende score?

Klas 1 en 2

Score \leq DLE's per schooljaar (in het begin) in VO: Brus (EMT) versie B, Klepel versie B, auditief dictee.

schoolniveau	BAO	VO 1 ^e klas	VO 2 ^e klas
PRO (IQ > 70)	28	30	33
Basisberoepsgericht(ook lwoo)	30	33	36
Kaderberoepsgericht (ook lwoo)	33	36	39
MAVO	36	38	42
HAVO-VWO	39	42	45

Klas 3 en hoger

Brus (EMT) versie B: dit komt overeen met het aantal \leq woorden goed gelezen.

schoolniveau	VO 3e	4e	5e	6e
Basisberoepsgericht (ook lwoo)	69	73		
Kaderberoepsgericht (ook lwoo)	76	79		
MAVO	79	85		
HAVO VWO	79	HAVO 83 VWO 91	HAVO 89 VWO 94	VWO 97

Klepel versie B: dit komt overeen met het aantal \leq woorden goed gelezen.

schoolniveau	VO 3e	4e	5e	6e
Basisberoepsgericht (ook lwoo)	54	58		
Kaderberoepsgericht (ook lwoo)	60	66		
MAVO	64	72		
HAVO VWO	64	HAVO 83 VWO 91	HAVO 86 VWO 94	VWO 98

Auditief woorddictee: \leq goed geschreven woorden

schoolniveau	3e	4e
Basisberoepsgericht(ook lwoo)	30	33
Kaderberoepsgericht (ook lwoo)	32	35
MAVO	34	38
HAVO-VWO	36	45

Totale criteria screening:

2 van de 3 onderdelen onvoldoende = leerling heeft een onvoldoende lees(-en spelling)niveau. Blijft echter maatwerk!

Actie: 6 maanden begeleiding inzetten en daarna hertest technisch lezen (spelling).

Let op: rapportage van de begeleiding die is ingezet aanleveren bij uitval hertest.

NB In de bovenbouw hoeft hardnekkigheid niet meer te worden aangetoond.

BIJLAGE 2 Aangepaste beoordeling toetsen.

Voor veel dyslectici is de spelling van de moderne vreemde taal een van de grootste struikelblokken. Zij halen door het aantal spelfouten vaak geen voldoende en – zeker zo erg – ze zijn al snel gedemotiveerd en hebben het idee: Die talen, dat leer ik toch niet. Wanneer de spelling aangepast zou worden beoordeeld, verlicht dat ten minste één probleem.

Een aangepaste beoordeling vraagt om een eenduidige visie van een sectie en om goede afspraken. Het is voor leerlingen belangrijk dat hun toetsen voor een bepaald vak door alle docenten hetzelfde worden beoordeeld.

Uitgangspunten:

Voor alle vakken geldt: Spelling mag het resultaat op een toets niet beïnvloeden, tenzij spelling een onderdeel is van die toets.

Een aangepaste beoordeling biedt dyslectische leerlingen de kans om – ondanks hun zwakke spelvaardigheid - de opleiding te volgen waarvoor ze capaciteiten hebben.

Gemaakte afspraken gelden niet automatisch voor alle dyslectische leerlingen, zij verschillen teveel in de ernst van hun problemen. Sommigen hebben misschien zelfs geen aangepaste beoordeling nodig omdat ze op eigen kracht een voldoende kunnen halen.

Een aangepaste beoordeling wordt toegekend als de leerling zich in het algemeen houdt aan de gemaakte afspraken met betrekking tot het leren.

Beoordelingsmogelijkheden:

Zie de eerste maanden, wanneer met een moderne vreemde taal wordt gestart als gewenningsperiode, geef nog geen cijfers en kies voor formatief toetsen om voortijdig afhaken te voorkomen. Besteed aandacht aan wat er al wel en nog niet goed gaat en aan het leerproces. Dit geldt voor alle leerlingen in leerjaar 1, want nog niet van alle leerlingen is duidelijk of er sprake is van dyslexie.

Bij onderdelen waar je twee zaken beoordeelt, bijvoorbeeld inhoud en spelling, kun je (als sectie) besluiten om dyslectische leerlingen twee cijfers te geven.

Bedenk bij woordoverhoringen wat je precies wilt toetsen. Gaat het om de spelling of om woordbetekenis?

Zorg dat de toetsvorm overeenkomt met de vorm die is aangeboden in de methode. Bijvoorbeeld als woorden in zinnen aangeboden worden, bied dan op een toets ook woorden in zinnen aan en niet als losse woorden. Laat niet de hele zin vertalen.

Wanneer cijfers worden gegeven, kan gekozen worden uit de volgende mogelijkheden:

Voor alle dyslectische leerlingen geldt:

Spelling wordt minder zwaar beoordeeld dan andere fouten.

- Als voor een fout in een toets een $\frac{1}{2}$ punt wordt afgetrokken, trek dan voor en spelfout $\frac{1}{4}$ punt af.
- Trek niet meer dan een maximaal aantal punten af voor spelling.

Je zou (bij bepaalde opdrachten) dezelfde regel kunnen hanteren als bij het eindexamen Nederlands. Daar telt spelling mee, maar er kan slechts een beperkt aantal punten worden afgetrokken.

Wanneer de bovenstaande aanpassingen voor een dyslectische leerling ontoereikend zijn, kunnen deze, al naar gelang de ernst van de dyslexie, worden aangevuld met de volgende suggesties:

- herhalingsfouten worden niet meegeteld;
- fonetisch gespelde woorden worden niet fout gerekend;
- alleen de spelling in bepaalde onderdelen van het proefwerk wordt beoordeeld:
fouten in onderdelen als dialoog, woordkennis, grammaticale constructies worden niet meegerekend, maar bijvoorbeeld in het onderdeel werkwoordsvormen worden fouten in de gevraagde uitgangen wel meegerekend;
- alleen de hoogfrequente woorden hoeven te worden geleerd en getoetst.

Voor toepassing van bovenstaande voorstellen is het nodig dat secties een eenduidig oordeel hebben over wat spelfouten zijn en wat grammaticale fouten zijn. Dit onderscheid is niet altijd makkelijk te maken.

De mogelijkheden om ontheffing te verlenen voor de tweede moderne vreemde taal verschillen per schoolsoort, leerjaar of leerweg.

3.1. VMBO in de eerste twee leerjaren (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 22)

Behalve voor leerlingen die naar de verwachting van het bevoegd gezag doorstromen naar de basisberoepsgerichte leerweg, is in het vmbo in de eerste twee leerjaren Frans **of** Duits als tweede moderne vreemde taal verplicht. Scholen mogen zelf kiezen welke van deze twee zij aanbieden, maar mogen ook beide talen aanbieden. Voor het volgen van alleen Frans of alleen Duits is geen ontheffing nodig.

Vrijstelling voor Frans én Duits is niet mogelijk voor dyslectische leerlingen.

Wel kan de school in de eerste twee leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor de moderne vreemde talen. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling.

Alleen in een aantal specifieke gevallen - en dan gaat het niet alleen om leerlingen met dyslexie - zijn er wel mogelijkheden om ontheffing te krijgen voor Frans én Duits. Dit geldt voor:

- Leerlingen die Spaans, Arabisch of Turks volgen;
- Leerlingen die buiten Nederland vergelijkbaar onderwijs hebben gevolgd, en daarbij geen of te weinig onderwijs in Frans of Duits hebben gekregen.

Leerlingen kunnen via deze regel alleen ontheffing krijgen van de tweede moderne vreemde taal wanneer zij voor de eerste maal tot een school voor vbo of mavo zijn toegelaten en zijn geplaatst in een hoger leerjaar dan het eerste.

3.2. Havo en vwo in de eerste drie leerjaren (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 21)

In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen.

De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling.

Alleen in een aantal specifieke gevallen – en dan gaat het niet alleen om leerlingen met dyslexie - is er een aantal mogelijkheden voor ontheffingen:

- Leerlingen die Spaans, Russisch, Italiaans, Arabisch of Turks volgen kunnen ontheffing krijgen voor Frans óf Duits. Het is niet mogelijk beide vakken te vervangen;
- Leerlingen die buiten Nederland vergelijkbaar onderwijs hebben gevolgd en daarbij geen of te weinig onderwijs in Frans of Duits hebben gekregen kunnen ontheffing krijgen voor Frans, Duits of beide talen;
- Leerlingen kunnen via deze regel alleen ontheffing krijgen wanneer zij voor de eerste maal tot een school voor havo of vwo zijn toegelaten en zijn geplaatst in een hoger leerjaar dan het eerste.

3.3. Bovenbouw vmbo (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26n)

In de bovenbouw van het vmbo zijn er weinig mogelijkheden tot ontheffingen geregeld, omdat er in de verschillende sectoren veel keuzevrijheid is; het probleem kan meestal worden omzeild door een vak eenvoudigweg niet te kiezen. De ontheffingsmogelijkheden concentreren zich daarom op de sector economie. Leerlingen die in de eerste twee leerjaren ontheffing hebben gehad voor Frans of Duits kunnen in die sector ontheffing krijgen voor Frans of Duits, en in plaats daarvan kiezen voor Arabisch, Turks, Spaans, maatschappijleer II, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde. Deze bepaling geldt ook voor leerlingen die onderwijs gaan volgen in de basisberoepsgerichte leerweg, en die in het schooljaar daarvoor LWOO volgden.

De leerling in de basisberoepsgerichte leerweg, die in de onderbouw geen Frans of Duits heeft gehad omdat hij naar verwachting deze leerweg ging volgen, volgt in de sector economie van de basisberoepsgerichte leerweg in plaats hiervan in de bovenbouw Arabisch, Turks, Spaans, maatschappijleer II, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde.

3.4. Bovenbouw havo (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26e)

Per 1 augustus 2007 is een tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw van het havo in drie van de vier profielen niet verplicht. Havoleerlingen kunnen de tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan cultuur en maatschappij.

3. Bovenbouw vwo (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26e)

Leerlingen in de bovenbouw van het atheneum moeten naast Engels een tweede moderne vreemde taal volgen. Hiervoor kunnen Frans, Duits, Spaans, Italiaans, Russisch, Arabisch, Turks of Fries aangeboden worden. Leerlingen kunnen hiervan ontheffing krijgen als zij:

- Een stoornis hebben die specifiek betrekking heeft op taal of een zintuiglijke stoornis hebben die effect heeft op taal;
- Een andere moedertaal hebben dan Nederlands of Fries;
- Onderwijs volgen in het profiel natuur en techniek of natuur en gezondheid, en het onderwijs in de taal naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding verhindert.

Het is de verantwoordelijkheid van de school dit per geval te bekijken. Hiervoor is geen toestemming vooraf van de inspectie nodig. De leerling moet in plaats van de taal een vervangend vak kiezen met een normatieve studielast van ten minste 440 uren. De keuze is afhankelijk van het aanbod van de school.

Voor leerlingen op het gymnasium is geen ontheffingsmogelijkheid geregeld, omdat daar de klassieke taal in plaats van de tweede moderne vreemde taal komt.

	1	2	3	4	5	6
Vmbo basis		Duits*	<i>Duits</i>	<i>Duits</i>		
Vmbo kader	Duits	Duits	<i>Duits</i>	<i>Duits</i>		
Mavo	Duits	Duits Frans	Duits <i>Frans</i>	<i>Duits</i> <i>Frans</i>		
Havo	Duits Frans	Duits Frans	Duits Frans	<i>Duits</i> <i>Frans</i>	<i>Duits</i> <i>Frans</i>	
Atheneum	Duits Frans	Duits Frans	Duits Frans	Duits/ Frans	Duits/ Frans	Duits/ Frans
Gymnasium	Duits Frans	Duits Frans	Duits Frans	Grieks/Latijn <i>Duits/ Frans</i>	Grieks/Latijn <i>Duits/ Frans</i>	Grieks/Latijn <i>Duits/ Frans</i>

Informatie over dyslexie en (voor)lezen

Leerlingen moeten veel lezen voor school. We willen heel graag dat ze daarnaast ook regelmatig lezen voor hun plezier, thuis of op school.

Dyslectische leerlingen lezen vaak zelfstandig. Dat gaat meestal goed, als ze maar voldoende tijd krijgen en zich niet laten opjagen. Op school krijgen dyslectische leerlingen daarom extra tijd bij een so of proefwerk (25%). Ook bij de examens krijgen leerlingen een half uur extra tijd.

Als zelf lezen teveel tijd kost en teveel fouten oplevert, kan een leerling zich laten voorlezen.

Voorlezen kan op meer manieren:

1. Ouders kunnen thuis zelf voorlezen, een docent of medeleerling kan dat op school doen.
2. In steeds meer schoolboeken op de iPad kunnen teksten worden voorgelezen. De docent kan daar meer informatie over geven.
3. Met behulp van de voorgelezen (school)boeken, ingesproken met een echte stem. Schoolboeken kunnen als streaming worden beluisterd via de telefoon (LEX). Er zijn daarnaast andere mogelijkheden zonder telefoon. Ook als je voor je plezier wilt lezen, zijn er via audiolezen heel veel met 'echte' stem voorgelezen leesboeken beschikbaar. www.passendlezen.nl
4. Met behulp van een tekst-naar-spraakprogramma. Zo'n programma genereert zelf de voorgelezen tekst (computerstem). Als teksten niet kunnen worden ingesproken met een echte stem, kan dit een goed alternatief zijn. Op deze school gebruiken we Claread. Dit programma wordt voornamelijk gebruikt om toetsen voor te lezen.

Om afhaken en ongebruikte voorleesmiddelen te vermijden, zoeken we op school eerst goed uit of een leerling echt gebaat is bij voorlezen én of hij of zij gemotiveerd is om er gebruik van te maken. Dan pas kan voorlezen succesvol worden ingezet.

Hierna staat meer informatie over bovenstaande voorleesmogelijkheden.

Voorlezen op school

Voorgelezen schoolboeken

Als het zelf lezen van schoolboeken, ondanks de voorleesmogelijkheden op de iPad, niet lukt – een leerling moet thuis vaak worden voorlezen - zijn gesproken schoolboeken misschien een oplossing. Dit kan met de dyslexiebegeleider worden besproken. Voorgelezen schoolboeken zijn ingesproken met een 'echte' stem. Ze worden meestal als streaming (LEX op de smartphone) geleverd. De meeste schoolboeken zijn leverbaar. De leerling leest mee in het boek op de iPad.

Er wordt op school uitgelegd hoe je hier het beste mee kunt werken.

Er worden eerst één of twee tekstboeken uitgeprobeerd om er zeker van te zijn dat voorlezen zinvol is. Een leerling bepaalt uiteindelijk zelf of dit hem of haar helpt.

Soms moet er voor de vreemde talen een boek gelezen worden. Deze kunnen op school worden geleend. Bij sommige boeken zijn voorleesmogelijkheden. Docenten of medewerkers van onze mediatheek kunnen hier meer informatie over geven.

Voorgelezen proefwerken

Als zelf lezen bij bepaalde proefwerken – ondanks extra tijd – niet goed lukt, kan dit leiden tot onvoldoende resultaten: ‘Er komt niet uit wat er in zit’. De docent of dyslexiebegeleider bespreekt met de leerling of voorlezen van proefwerken voor die vakken zou kunnen helpen. Op school wordt uitgelegd uit hoe Claroread, het voorleesprogramma dat wij op school gebruiken, werkt. De leerling maakt het digitale proefwerk op een laptop van school.

Hier geldt, net als bij gesproken schoolboeken, de voorwaarde dat uw kind dit zelf ook echt een goede oplossing vindt.

Leerlingen moeten zelf aangeven of ze bij bepaalde toetsen (meestal bij langere teksten Engels) willen worden voorgelezen.

Voorgelezen eindexamens

Bij de meeste papieren eindexamens kunnen voorgelezen versies worden besteld. Op school wordt hiermee geoefend. Een leerling kiest uiteindelijk zelf bij welke vakken hij/zij wil worden voorgelezen. Bij herexamens wordt wat vaker gebruik gemaakt van Claroread.

Basis- en kaderleerlingen krijgen een digitaal examen. Voor de dyslectische leerlingen worden de dyslexieversies besteld. Deze bieden de mogelijkheid tot voorlezen. Op school wordt hiermee geoefend. Elke leerling beslist daarna zelf of hij/zij er gebruik van wil maken.

Voor alle dyslectische leerlingen geldt daarnaast dat ze per examen een half uur extra tijd krijgen.

Vrij lezen

Leerlingen moeten veel lezen voor school. We willen ook graag dat ze voor hun plezier lezen. Iedere leesliefhebber weet hoe fijn het is om helemaal op te gaan in een boek.

Lezen leidt daarnaast tot betere resultaten op school (en daarna). Daarom is het leesuur op de Wesenthorst ingevoerd, lezen staat wekelijks op het rooster.

Voorop staat dat uw kind iets leest wat het echt leuk vindt. Het loont zeker de moeite om daar goed naar te zoeken. Dat kan een boek zijn, maar er mag bijvoorbeeld ook gekozen worden voor een tijdschrift.

(Aangepaste) leesboeken

Je kunt natuurlijk ‘gewone’ boeken kopen of lenen, maar onze mediatheek heeft ook boeken die speciaal voor dyslectische kinderen zijn geschreven (niet zo dik, korte zinnen, grotere letters, veel afbeeldingen). Deze boeken zijn eveneens te vinden in de plaatselijke bibliotheek. Daar is nog meer te vinden voor kinderen met dyslexie: www.makkelijklezenplein.nl

Bij de online bibliotheek (LuisterBieb) kun je luisterboeken lenen.

De medewerkers van onze mediatheek of van de bibliotheek kunnen helpen met het zoeken naar geschikte boeken, tijdschriften of een krant (speciaal voor kinderen: 7Days)

Of zoek met www.boekenzoeker.org (in eerste instantie de categorie ‘tot 12 jaar’)

Voorgelezen leesboeken

Als zelf lezen niet (altijd) lukt, kun je boeken laten voorlezen. [Op www.passendlezen.nl](http://www.passendlezen.nl) worden heel veel voorgelezen boeken aangeboden, ingesproken met een echte stem. Meelezen op papier is

meestal wel aan te raden. Je kunt lid worden als je een dyslexieverklaring hebt. Gratis t/m 17 jaar. De eerste keer vul je een inschrijfformulier in.

Vanaf 12 jaar: www.passendlezen.nl → typ bovenaan de gewenste titel in. Klik op het boek. Van bijna elk boek kun je een stukje beluisteren ('fragment afspelen'). Als de stem goed bevalt, kun je het boek bestellen (kies audiolezen). Er worden 75.000 gesproken boeken aangeboden (gratis), en veel tijdschriften en kranten (niet gratis).

Voor kinderen vanaf 0 tot 15+: www.passendlezend.nl → Superboek. Kies een leeftijdsgroep. De boeken kunnen worden gedownload of gestreamd via smartphone, tablet of website, of als cd besteld.

Nieuw bij Passend Lezen is Karaokelezen: Lezen en luisteren tegelijkertijd.

Dit zijn digitale boeken, gecombineerd met de gesproken versie van het boek. Karaokelezen kan via de smartphone, tablet of pc.

www.yoleo.nl

Hier kun je e-boeken bestellen. Deze boeken combineren de tekst van het boek met auditieve ondersteuning door het voorlezen met menselijke stem (en meeleescursor).